

A BUDAPESTI KIR. MAGYAR PÁZMÁNY PÉTER TUDOMÁNYEGYETEM.

Irta: *Mihályfi Ákos dr.*
egyetemi tanár, villersi apát.

A budapesti kir. magyar Pázmány Péter-tudományegyetem megalapítója Pázmány Péter kardinális és prímás, aki 1635-ben alapította az egyetemet Nagyszombatban hittudományi és bölcsészeti karral s az egyetemet a Jézus-társaságára bízta. Alapítólevelében azonban kijelentette, hogyha az ország a török járom alól felszabadul, az egyetem az esztergomi egyházmegye területén levő más városba is áthelyezhető. Pázmány Péter az egyetem részére 100 ezer forint alapítványt tett le (60 ezeret tallérokban és aranyokban, 40 ezeret pedig császári kötelezvény alakjában), ami óriási összeg volt abban az időben.

Az egyetem alapítólevelét II. Ferdinánd 1635 okt. 18-án kiadott aranybullás privilegiális levelével erősítette meg s mindazon szabadságok, kiváltságok, előjogok és jogokban részesítette, melyek a német birodalmi egyetemeket megilletik.

Az egyetem ünnepélyes megnyitását maga Pázmány Péter végezte 1635 november 13-án az egyetem első rektorának, Dobronoky Györgynek közreműködésével.

A meglévő két karhoz Lósy Imre és Lippai György primások bőkezűsége folytán 1667-ben a jogtudományi kar járult négy tanszékkal; a kar 1667 január 16-án nyílt meg.

A három magyar prímás (Pázmány, Lósy és Lippai) alapította egyetemet Mária Terézia királynő hathatós pártfogásába vette és 1769 július 17-én a földvári apátság birtokaival ajándékozta meg. Ugyanezen év dec. 14-én a három meglévő karhoz az orvosi kart kapcsolta s a most már teljes egyetemet 1770 okt. 27-én átszervezte; a tanárok fizetését és kinevezési módját szabályozta, az egyetemet a királyi helytartótanács felügyelete alá helyezte; közvetlen igazgatását és alapítványai kezelését az általa kinevezett egyetemi főigazgatóra (Superior Universitatis Director) bízta.

A Jézus-lársaságnak 1773-ban történt eltörlése után a társaság vagyonának jórészt Mária Terézia az egyetemnek adományozta, így a túróci prépostság összes birtokait, valamint a bozói prépostság jószágainak felét. Az ezekről szóló donacionális levelet a nagy királynő 1775 febr. 15-én adta ki.

1777 febr. 10-én kelt legfelsőbb elhatározással az egyetem Nagyszombatból Budára helyeztetett át s bár itt az előadások megkezdődtek, az ünnepélyes megnyitás, országos ünnepség keretében, csak 1780 jún. 25-én ment végbe. Ekkor hirdették ki az egyetem nagy szabadalomlevelét (Diploma inaugurale) is, mely az egyetem javadalmait a pécsváradi és szekszárdi apátságok birtokaival növelte.

II. József 1783 dec. 9-én elrendelte, hogy az egyetem Pestre költözzék át, a Kúria épületébe, a hittudományi kar kivételével, mely a Pozsonyban felállított állami jellegű egyetemes papnevelőintézetbe helyeztetett át, de 1786-ban visszakерült Pestre, minthogy ilyen egyetemes papnevelőintézet Pesten is szerveztették. Az egyetemes papnevelőintézetek II. József halálával megszűntek, velük együtt a hozzájuk kapcsolt hittudományi kar is.

Az egyetem 1804-ben átköltözött a pálosok kolostorába: I. Ferenc a hittudományi kart is visszaállította és a központi papnevelőintézetet felállította. A hittudományi kar 1805 nov. 1-én nyílt meg.

Az egyetem szervezete az 1777., illetve 1806-iki Ratio Educationisban van lefektetve. Az 1848: XIX. törvénycikk az egyetemet a közoktatásügyi miniszter hatósága alá rendelte.

Ezen törvény rendelkezése korántsem változtatta meg az egyetem alapítványi és katolikus jellegét, amint nem változtatta azt meg Mária Teréziának intézkedése sem, aki az egyetemet a helytartótanács felügyelete alá helyezte.

Tagadhatatlan, hogy a kiegyezés után a vallás és közoktatásügyi minisztérium részéről gyakran történtek intézkedések, melyek az egyetem alapítványi és katolikus jellegét veszélyeztették; tagadhatatlan, hogy volt idő, amikor egyes karokon is elhomályosult az egyetem katolikus jellege: mindazonáltal az egyetem szervezete és hagyományos szokásai mindenkor tanuskodtak az egyetem katolikus jellege mellett. Még a legliberálisabb korszakban is az iskolai élet mindig misével kapcsolatos ünnepélyes Veni Sancte-val kezdették meg és misével kapcsolatos Te Deum-mal zárták be, melyeken az egyetem tanácsa mindenkor résztvett — s ez ma is így történik. Az Úrnapi és Szent István-napi körmeneteken az egyetem tanácsa az Oltáriszentség, illetve a Szentjobb közvetlen kíséretét képezi.

Igaz, hogy volt egy korszak, amikor 1901-ben az ifjúság keresztmozgalma után az egyetemi tanács leszedette a tantermek

fabíróról a keresztlet és az csak 1920-ban került vissza ismét a tantermekbe; viszont azonban ez sem azért történt, mintha az egyetemi tanács az egyetem katolikus jellegét akarta volna megtagadni, hisz a tanácsteremben megmaradt a kereszt s a doktoravntásoknál mindig a Pázmány Péter adományozta pedum szerepelt, amelyet az Immaculata ezüstsobra díszít.

De az egyetem alapítványainak katolikus jellegét az egyetemen kívül álló politikai tényezők is elismerték és védtek. Hivatkoztam Apponyi Albert gróf és Apáthy István által készített nagy elaboratumra, amely világosan kimutatja az egyetemi alapok kizárólagosan katolikus jellegét. A főrendiházban évről-évre felszólalt a költségvetés tárgyalásakor a püspöki kar egy-egy tagja az egyetemi alapok katolikus jellegének megvédésére.

És most, a nagy összeomlás után az egyetem az államhatalom tudtával folytat pert a hágai bíróság előtt, melyben nem mint állami, hanem mint katolikus alapítványi egyetem követeli a csehektől a Felvidéken fekvő birtokainak visszaadását.

Az egyetem tanácsa első nagy alapítójáról nevezte el Magyarország főiskoláját, melynek az 1921—22. tanév kezdetétől hivatalos neve: Budapesti kir. magyar Pázmány Péter-tudományegyetem. Az egyetem auláját Pázmány Péter ifjú Vastagh György által készített szobra díszíti, melyet 1925 jún. hó 6-án ünnepélyes gyűlés keretében leplezett le Žubriczky Aladár dr., az akkori Rector Magnificus.

A Pázmány Péter-tudományegyetem négy karán 1926-ban 104 rendes tanár ad elő; az egyetemen működik 244 magántanár és 118 adjunctus és tanársegéd. A hallgatók száma meghaladja az ötezetet.

A hittudományi kar az 1913—14-ik tanévben öt évre emelte fel a tanulmányi időt; új tanulmányi és szigorlati szabályzatot készített, melyet IV. Károly király Ófelsége 1917 jún. 10-én kelt legfelsőbb elhatározással helybenhagyott.

A hittudományi karon 12 rendes tanár, két tanárhelyettes s jelenleg egy magántanár (egyszersmind tanárhelyettes) működik. A hallgatók száma 95—105 között mozog.

A hittudományi kar az új egyházi kódex előírásának megfelelően a tanulmányi időnek hat évre való kiterjesztésén dolgozik.

Még fölemlítendőnek tartom a Pázmány Péter-tudományegyetem jogi karának kiváltságát: a kánonjogi szigorlatot és tudorságot. A szigorlathoz csak katolikus papok bocsáthatók; a szigorlat vegyes bizottság előtt történik, melynek egyik tagja a hercegprímás által delegált hittudománykari tanár. A bizottság tagjai csak katolikusok lehetnek.

Ezen kiváltsággal a többi magyar egyetemek nem bírnak.

Egyetemi tanács.

Rector Magnificus : *dr. Preisz Hugó.*

Prorector : *dr. Szentmiklósi Márton.*

Dékanok : *dr. Pataky Arnold, dr. Illés József, dr. Tellyesnitzky Kálmán, dr. Domanovszky Sándor.*

Prodékanok : *dr. Trikál József, dr. Notter Antal, dr. Jakabházy Zsigmond, dr. Yolland Artur.*

Hittudományi kar.

Dékan : *dr. Pataky Arnold.*

Kari jegyző : *dr. Szabó Vendel.*

Nyilvános rendes tanárok.

Kiss János, a hittudományok bekebelezett doktora, a hittudományra előkészítő bölceleti propedeutika nyilvános rendes tanára, csanádegyházmegyei áldozópap, a pápa Őszentsége házi prelátusa, guethi c. apát, a hittudományi karnak két ízben volt dékánja, az egyetem volt rectora, a Collegium Medicum igazgatója. (Nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezetett 1898-ban, nyilvános rendes tanárrá 1904 márc. 4-én.) IX., Köztelek-u. 1.

Mihályfi Ákos, a hittudományok bekebelezett doktora, a lelkipásztorkodástan nyilvános rendes tanára, cisztercitarendi áldozópap, villersi apát, sztrázssai c. prépost, a III. o. vaskoronarendnek, a II. o. hadiéremrendnek, a Ferenc József-rend csillaggal ékített középkeresztjének tulajdonosa, az egyetem volt rectora, a hittudományi karnak két ízben volt dékánja. (Nyilvános rendes tanárrá kinevezetett 1906 febr. 2.) VIII., Szentkirályi-u 28.

Wolkenberg Alajos, a hittudományok bekebelezett doktora, a keresztény erkölcstudományok nyilvános rendes tanára, szatmár-

egyházmegyei áldozópap és szentszéki ülnök, apostoli protonotarius, a hittudományi karnak két ízben volt és ezidei dékánja. (Nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezetett 1912 máj. 9-én, nyilvános rendes tanárrá 1915 szept. 3-án.) IV., Váci-u. 83.

Trikál József, a hittudományok bekebelezett doktora, bölcelet-doktor, a hittudományra előkészítő bölceleti propedeutika nyilvános rendes tanára, esztergomi főegyházmegyei áldozópap, pápai prelátus, a hittudományi karnak egy ízben volt dékánja. (Nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezetett 1914 jan. 21-én, nyilvános rendes tanárrá 1915 okt. 3-án.) I., Horthy Miklós-út 15.

Pataky Arnold, a hittudományok bekebelezett doktora, az újszövetségi szentírástudomány nyilvános rendes tanára, nagyvárad-egyházmegyei áldozópap, szent Györgyről nevezett szerepi c. apát, pápai t. kamarás, a hittudományi karnak egy ízben volt dékánja. (Nyilvános rendkívüli tanárrá kinevezetett 1915 okt. 2-án, nyilvános rendes tanárrá 1919 febr. 18-án.) VII., Damjanich-u. 44.

Schütz Antal, a hittudományok bekebelezett doktora, a bölceletstudományok würzburgi doktora, a dogmatika nyilvános rendes tanára, a keresztény természetbölceletnek és lélektannak jogosított tanára, kegyesrendi áldozópap, a Kalazantinumban a hittudományra előkészítő bölceletnek rendes tanára, a Magyar Tudományos Akadémia I. tagja, a Szent István Akadémia, a Filozófia, Pedagógia és Aqu. szent Tamás Társaság r. tagja, a hittudományi karnak egy ízben volt dékánja. (Nyilvános rendkívüli tanárnak kinevezetett 1916 nov. 12-én, nyilvános rendes tanárrá

1919 febr. 18-án.) IV., Kegyesrendiek háza.

Martin Aurél, a hittudományok bekebelezett doktora, pápai prelátnak, pápai tb. kamarás, csanád-egyházmegei áldozópap, a Bold. Szűzről nevezett tömpösi c. apát, az egyháztörténelem nyilvános rendes tanára. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1923 szept. 21-én.) I., Horthy Miklós-út 17.

Aisleitner József, a hittudományok bekebelezett doktora, tb. szentszéki bírónak, győregyházmegei áldozópap, a keleti nyelvek nyilvános rendes tanára. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1925 aug. 6.) II., Fő-u. 32.

Baranyay Jusztn, ciszterciarendi áldozópap, az egyházjog nyilvános rendes tanára. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1925 aug. 6-án.) VIII., Horánszky-u. 6.

Tóth Tihamér a hittudományok bekebelezett doktora, pápai tb. kamarás, egri főegyházmegei áldozópap, a homiletika-katechetikapedagógia nyilvános rendes tanára, egyetemi hitszónok. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1925 aug. 6-án.) IX., Ráday-utca 32.

Szabó Vendel, a hittudományok bekebelezett doktora, nagyváradi egyházmegei áldozópap, az alapvető hittan nyilvános rendes tanára.

Címmel és jelleggel felruházott nyilvános rendes tanárok.

Hanuy Ferenc, a hittudományok bekebelezett doktora, az egyházjognak címmel és jelleggel felruházott nyilvános rendes tanára, pécs-egyházmegei áldozópap, a Bold. Szűz Máriáról nevezett gyerőmonostori c. apát, pécsi kanonok, a hittudományi karnak két ízben volt dékánja, az

egyetem volt rectora. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1906 febr. 2-án az egyháztörténelmi tanszékre, majd 1908 márc. 4-én az egyházjogi tanszékre. 1923 aug. 15-én pécsi kanonokká neveztetvén ki, egyetemi tanári állásáról lemondott s részére az egyetemi nyilvános rendes tanári cím és jelleg adományoztatott.) Pécs.

Lukcsics József, a hittudományok bekebelezett doktora, az egyháztörténelemnek címmel és jelleggel felruházott nyilvános rendes tanára, veszprémegei áldozópap, pápai titkos kamarás, veszprémi kanonok, a hittudományi karnak két ízben volt dékánja. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1909 febr. 8-án. 1922 nov. 16-án veszprémi kanonokká neveztetvén ki, egyetemi tanári állásáról lemondott s részére az egyetemi nyilvános rendes tanári cím és jelleg adományoztatott.) Veszprém.

Nyugalmozott nyilvános rendes tanár.

Breznay Béla pápai prelátnak, m. kir. udvari tanácsos, a hittudományok bekebelezett doktora, a keresztény erkölcsstudomány nyilvános rendes tanára, esztergomi főegyházmegei áldozópap, a budapesti érseki szentszékből bírónak, érseki biztos, az egyetem volt rectora, a hittudományi karnak négy ízben volt dékánja. (Nyilvános rendes tanárrá kineveztetett 1876-ban, nyugdíjba vonult 1914 augusztus 31-én.) Lelle, Somogym.

Székely István pápai prelátnak, m. kir. udvari tanácsos, nagyváradi l. sz. kanonok, mézkúti c. apát, a hittudományok bekebelezett doktora, az újszövetségi szentírástudomány nyilvános

nos rendes tanára, az egyetem volt rectora, a hittudományi karnak két ízben volt dékánja, a M. T. Akadémia lev. tagja, a Szent István Akadémia másod-elnöke. (Nyilvános rendes tanárrá kinevezetett 1898-ban. Nyugalombavonult 1926 aug. 31-én.)

Magántanár.

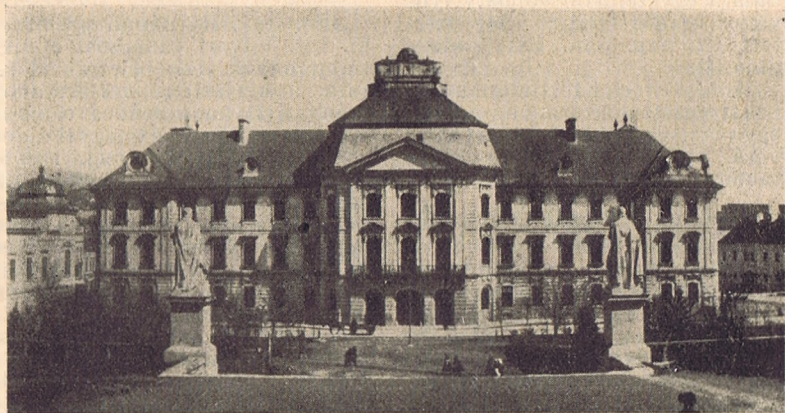
Artner Edgar, a hittudományok doktora, esztergomi főegyházmegyei áldozópap, a budapesti központi papnevelő-intézet

tanulmányi felügyelője. «Róma egyházi régiségei» című tárgykör magántanára. IV. a központi papnevelő-intézetben.

Tanárhelyettesek.

Saly László, a hittudományok bekebelezett doktora, pápai tb. kamarás, győregyházmegyei áldozópap, a budapesti központi papnevelő-intézet tanulmányi felügyelője. IV. a központi papnevelő-intézetben.

Artner Edgar. (I. magántanár.)

Az egri lyceum.